

הלכות ראש־חֹדֶשׁ סִימָן תיח

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה מנהג טוב]

דמסתפקא דבליילה מפרים בקלאכה⁽²⁴⁾.

חודש, כתב השו"ע לעיל (סי' קפח ס"ז) שאינו צריך לחזור. וביאר המשנ"ב שם (ס"ק כו), שדוקא בשבת ויום טוב, כיון שחייבים לאכול בהם פת נחשב חיוב ברכת המזון כקבוע בהם, אבל בראש חודש, אף שאסור להתענות בו, מ"מ אינו חייב לאכול בו פת, ולכן לא נחשב חיוב ברכת המזון כקבוע בו. וראה מה שכתבנו שם. אכן לכתחילה, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תיט ס"ק א) שיותר טוב שיאכל פת לשם סעודת ראש חודש.

[שעה"צ ס"ק ה]

ידדוקא בקגון זה חל גזנתם⁽⁴⁾.

(4) אמנם, במשנ"ב לקמן (סי' תקעב ס"ק ד) סתם וכתב שיש אומרים שאם לא עלה על דעתם שבהמשך הימים יחול ראש חודש, אף אם התחילו להתענות מפסיקים, ולא הביא שיש חולקים על זה.

[משנ"ב ס"ק ה]

קבש"א תענית⁽⁵⁾ וכו', ומפסיקין בראש־חג⁽⁶⁾.

(5) ולענין קריאת התורה כשהציבור מתענים בראש חודש, כתב הרמ"א לקמן (סי' תקסו ס"א) שבתפילת שחרית יקראו את הקריאה של ראש חודש, ובתפילת מנחה יקראו את הקריאה של תענית ציבור 'ויחל משה'. ובמשנ"ב שם (ס"ק ו) כתב, שבדיעבד אם קרא בשחרית את הקריאה של תענית ציבור, אין מחזירים אותו, שיש לסמוך על הירושלמי שסובר שאף לכתחילה זו היא הקריאה שקוראים כשמתענים בראש חודש.

ולענין אמירת הלל כשמתענים בראש חודש, כתב הכף החיים (שם ס"ק יג) בשם הריטב"א שבאופן זה אין אומרים הלל.

(6) אמנם בשעה"צ לקמן (סי' תקעב ס"ק ב) כתב, שלא הביא דין זה כיון שכל הפוסקים כתבו שאין מפסיקים את התענית בראש חודש ומתענים גם בו. וסיים, שמצא שגם המאמר מרדכי כתב שאין לזוז מדברי השו"ע.

[ביה"ל ד"ה ראש חדש אסור]

דקל דאסור לאתענויי בהו, שעות נמי אסידא⁽⁷⁾.

(7) דוקא שקיבל עליו תענית שלא לאכול והתענה כמה שעות, אבל אם לא קיבל עליו תענית ורק מתעכב מלאכול כמה שעות, כתב הכף החיים (ס"ק ג) שאין זה בכלל תענית. ובשו"ת אור לציון (ח"ג פ"א תשובה א) כתב, שנראה שהאסור להתענות בו הוא כמו דין תענית בשבת, שכתב השו"ע לעיל (סי' רפח ס"א) שאין להתעכב מלאכול עד שש שעות של היום. וראה מה שכתבנו שם ס"ק א.

סימן תיח

דין תענית בראש־חֹדֶשׁ

[משנ"ב ס"ק א]

אסור וכו'⁽¹⁾. ואנשי קהלה קדושה ויומיי"ש"א מתעניין בראש־חג⁽²⁾ סין⁽²⁾.

(1) ואף בליל ראש חודש, מבואר לעיל (סי' תיז ס"ק ד) שאסור להתענות, ולכן כתב שם, שאף מי שמתענה בערב ראש חודש ונוהג להשלים את התענית עד צאת הכוכבים, צריך לאכול מיד בצאת הכוכבים, כדי שלא להיכנס לראש חודש כשהוא בתענית.

ומי שיום היארצייט על אביו או אמו חל בראש חודש, כתב השו"ע לקמן (סי' תקסח ס"ט) שיתענה ביום שלמחרת ראש חודש, והרמ"א כתב (שם) שאינו צריך להתענות כלל.

וחתן וכלה שיום חופתם חל בראש חודש, כתב לקמן (סי' תקעג ס"ק ט) שלא יתענו, חוץ מראש חודש ניסן ואב שבהם עליהם להתענות [אלא שבראש חודש אב לכתחילה אין נושאים נשים]. וראה הערה הבאה.

(2) ולהתענות בראש חודש ניסן ואב, כתב השו"ע לקמן (סי' תקפ סעיף א-ב) שיש מי שאומר שראוי להתענות בהם, משום שבראש חודש ניסן מתו בני אהרן ובראש חודש אב מת אהרן, והרמ"א כתב (שם) שמ"מ טוב שלא להשלים את התענית. והמשנ"ב שם (ס"ק א) כתב, שכיון שיש ראשונים הסוברים שאין להתענות בהם, ומאידך יש הסוברים שתענית זו נתקנה בימי חכמי התלמוד, לכן בעל נפש יחמיר על עצמו ויתענה. וסיים, שמי שאינו רגיל להתענות בהם, אף אם אירעה לו איזה צרה ורוצה להתענות בראש חודש ניסן, אסור לו להתענות, משום שתמיד נוהג בו איסור תענית. וראה מה שכתבנו להלן ס"ק יד.

[משנ"ב ס"ק ב]

שאפלו אכל פרות יצא ואין צריך דוקא פת⁽³⁾.

(3) ומטעם זה, אם שכח לומר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון של ראש

[illegible]